

Зокрема, цей прийом мотивує студентів «повернутися» назад до попередніх знань нових слів і створити лексичну сітку, яка систематизує ЛО, сприяє утриманню слів в пам'яті, допомагає згадати необхідне слово і адекватно використати його у відповідній ситуації. Хоча важливість прийому *semantic mapping* відзначається у працях багатьох вчених, дослідники вирішили перевірити його ефективність під час методичного експерименту. Дві групи учнів 8-го класу загальною кількістю 112 осіб взяли участь в експериментальному навчанні, під час якого експериментальна група користувалася прийомом *semantic mapping*, а контрольна група не отримувала такої підтримки під час читання у вигляді «графічного представлення концептів і зв'язків між ними», як пояснює суть цього явища Вікіпедія. Рамки статті не дозволяють інтерпретувати хід експерименту, але отримані дослідниками результати засвідчили, що експериментальна група показала значну перевагу над контрольною групою з огляду на застосування прийому *semantic mapping* в навчанні лексичного матеріалу. Автори статті резюмують, що *semantic mapping* є корисним засобом збільшення словникового запасу студентів, розуміння зв'язків між словами, тому цей прийом повинен скласти альтернативу традиційному навчанню іншомовної лексики [1, с. 17].

Таким чином, в результаті аналізу лише двох закордонних публікацій з питань навчання студентів іншомовної лексики ми можемо стверджувати, що методика як наука розвивається і ми повинні використовувати досвід зарубіжних науковців в практичній діяльності. Зокрема, викладачі ВНЗ мають оволодіти ефективними стратегіями навчальної діяльності та застосовувати їх при ознайомленні студентів з новими ЛО, при первинній семантизації та формуванні лексичних навичок, щоб в подальшому студенти розвинули лексичні мовленнєві вміння та стали компетентними фахівцями.

Література:

1. Abate, L. & Tefera, Y. *The role of semantic mapping strategy training on students' EFL vocabulary development // Ethiopian Journal of Education and Sciences.* – 2015. – № 11(1).
2. Biria, R. & Khodaeian, N. *Explicit vs. implicit instruction of lexical learning strategies for improving L2 lexical development of adults and young adults Iranian EFL learners // Modern Journal of Language Teaching Methods.* – 2016. – № 6(2).

Собецька Н. В.,

к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов
та професійної комунікації ТНЕУ

ФЕМІНІТИВИ У ПРОЦЕСІ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Україна на початку ХХІ століття опинилася у вирі складних і тривалих політичних, економічних, соціальних трансформацій, пов'язаних з поступовою зміною адміністративно-командної моделі управління суспільством демокра-

тичною моделлю, побудовою громадянського суспільства. Такі трансформації супроводжуються необхідністю формування демократичної культури суспільства і її невід'ємного елементу – гендерної культури. Саме тому дослідження гендеру є досить актуальним напрямом, особливо сьогодні, адже проблема рівноправ'я чоловіка і жінки охопила всі сфери соціуму, та впливає на їх місце та роль суспільстві. Стать позначає біологічні особливості людини, а гендер – це соціальна стать, що характеризує особистість з усіма її психологічними та соціальними складовими.

Потужним інструментом формування і транслювання гендеру, гендерної демократії, гендерної культури суспільства є література та медіа-технології, що в епоху становлення інформаційного суспільства стають частиною повсякденного життя людини, частиною культури суспільства. Засоби масової інформації здатні легітимізувати гендерні ідеї і поняття, що формуються гендерною політикою й ідеологією, значно підвищити ймовірність їхнього прийняття глядачами й читачами. Ефективність формування гендерної культури залежить як від державної, політичної і громадської гендерної політики, так і від гендерної стратегії й ідеології, презентованих суспільству образів у літературі та засобах масової інформації.

Упровадження гендерної рівності в освіту, літературу, засоби масової інформації має багатоаспектний характер та висвітлюється в значній кількості сучасних публікацій. Жодна гендерно-зорієнтована робота не обходиться без посилання на праці, які можна вже вважати класичними: наприклад, С. Вихор, Т. Говорун, Т. Голованової, І. Іванової, О. Кізь, Л. Кобелянської, В. Кравця, Г. Лактіонової, О. Луценко, І. Мунтян, О. Остапчук, О. Петренко, Ю. Стребкова, П. Терзі, О. Цокур, С. де Бовуар, К. Мілет, О. Забужко, С. Павличко та багато інших відомих авторів.

Лінгвістичні стосунки влади не вичерпуються лінгвістичними силами. Головними є не суфікси чи словотвірні моделі, а статус мовців, які вживають ці слова. Ціла соціальна структура присутня у кожному акті мовної взаємодії. Безперечно, мова формується на перетині влади, ідеології, політики, і сила слів залежить від віри в їхню легітимність, а також легітимність тих, хто їх промовляє.

Особливих і рекордних змін упродовж історії розвитку української мови зазнали найменування осіб жіночої статі. Завдяки цьому вони виокремилися на українському лексичному тлі з власною неповторною історією і становлять окрему підсистему слів. Зі словника гендерних термінів дізнаємося, що фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що належать до всіх людей, незалежно від їхньої статі: льотчик – льотчиця, письменник – письменниця, професор – професорка, директор – директриса тощо. Тобто, можна сказати «Вона є викладачем

англійської мови», так само, як і «Вона є викладачкою англійської мови». Проте вважаємо, що фемінітиви – не просто слова для називання жінки. Якщо мова виражає нерівності між чоловіками та жінками, применшуючи досягнення жінки, то вже самим вираженням такого стану справ – це узаконює. Саме тому метою нашого огляду є розкриття фемінітивів у їх лексичних підгрупах, мовне планування до активного вживання фемінітивів у повсякденному житті, засобах масової інформації та літературі.

Сьогодні фемінітиви становлять досить обширну і багатогранну підсистему слів в понад п'ять тисяч номінацій. Вони мають належну термінологічну базу (поняття з основою фемін- та інші), відповідний статус самостійних лексичних одиниць, утворюють велику кількість лексичних підгруп (назви жінок за діяльністю, назви жінок за спорідненням тощо), характеризуються різними стилістичними ознаками, семантичними відношеннями між собою, мають усталену словотвірну базу, власні способи деривації і самі виявляють словотвірну спроможність. Проте здобутки й перспективи розвитку фемінітивної системи української мови потребують цілісного й комплексного опрацювання.

Кожний період в розвитку фемінітивної системи характеризувався певним співвідношенням питомих і запозичених лексичних одиниць, але сьогодні воно набуло ще й додаткової характеристики – питомі й іншомовні фемінітиви зіставляються на стилістичному рівні. Так, слова мадам, леді, місіс, дама, панна та подібні мають урочистий, пишній стиль, виражають поважне звертання до жінки і можуть належати до книжної лексики, а слова жінка, баба «жінка», невіста «жінка» мають розмовний, дещо знижений відтінок і властиві народній мові. Книжний характер мають також найменування жінок з іншомовними складовими частинами (префіксами, коренями, суфіксами) на зразок псевдомама, суперзірка, екс-фігуристка, що відповідають синтаксичним сполученням в українській мові несправжня мама, найкраща зірка, колишня фігуристка. Іншомовні слова на зразок синьйора, герлфренд, путана звучать більш строго, твердо, поважно у порівнянні з відповідними милозвучними українськими словами жінка, подруга, повія. Питомі фемінітиви є більш вживаними, ніж іншомовні, наприклад: жінка і феміна, красуня і міс, служниця й одаліска, хоч може бути і навпаки, наприклад: манекенниця і позувальниця, поетеса і віршовниця чи віршувальниця. Такі приклади засвідчують, що питомі та іншомовні фемінітиви можна характеризувати як книжні й розмовні, згрубіло-зневажливі й лагідно-пестливі, активні й пасивні [1].

У зв'язку з тим, що жінки в Україні почали виходити на політичну й економічну арену значно пізніше, гостра потреба фемінізації назв посад та професій виникла нещодавно. Проте, багато науковців, а серед них і доктор філологічних наук, професор Олександр Пономарів, підкреслюють, що

доцільно вживати жіночі відповідники й до даної лексичної підгрупи. «Коли чоловічі посади чи професії опановують жінки, то утворюються й слова на позначення їх: директорка, завідувачка, лікарка, організаторка. Так само дизайнерка, лідерка, прем'єрка».

У своєму ще одному записі вищезгаданий мовознавець пише: «Продавчиня» звучить набагато краще, ніж «продавщиця». Порівняймо: «кравчиня» від «кравець», як «продавчиня» від «продавець». «Фотографиня» – незвично, але відповідає законам українського словотвору, і до цього слова можна звикнути». Автор зазначає, що у засобах масової інформації досить часто можна почути й прочитати: «перед мікрофоном *журналіст Леся Чорна*; гостей *привітала вчитель української мови*; *ваша кореспондент* взялась перевірити ці факти; *Софія Русова* – письменник, історик, педагог, викладач, громадський діяч. Такі конструкції суперечать морфолого-стилістичним нормам української мови. Вони є наслідком невмотивованого перенесення рис офіційно-ділового стилю (де підкреслюється не стать людини, а її службове чи суспільне становище) на художнє, публіцистичне та розмовне мовлення» [2, с. 57-62].

З позицій словотвору, українській мові властиве утворення фемінізованих назв посад через суфіксальну деривацію. Суфікси : -к-, -иц-, -ин- є історично закоріненими та продуктивними. Такі назви як *викладачка*, *дослідниця* та *письменниця* стали загальноживаними в українській мові, іменник *адвокатеса*, хоч не є узусом, але це слово зазначене в словниках з позначкою «розмовне», а *програмістка*, *депутатка*, *контролерка* часто зустрічаються в мові ЗМІ.

Однак деякі аналогічні утворення мають здебільшого розмовний та пейоративний відтінок: *президент* – *президенша*, *посол* – *посолиша*, *доцент* – *доцентка*, *директор* – *директриса* (*директорка* пейоративного відтінку немає, але вживається зазвичай в усній формі). Такі форми жіночого роду в українській мові неможливо використовувати в офіційному спілкуванні, тому в аспекті перекладу українською з інших мов виникає проблема їх відтворення.

Наведені приклади вияскравлюють чинники, які насправді визначають напрям мовної політики щодо вживання чи уникання фемінітивів у публічному просторі. Очевидно, найважливішими серед них є ставлення до жінок, яке панує в конкретному суспільстві, прийняті у мовній спільності взаємини між статями, а також стан жіночого руху. Водночас аргументи, які в нас часто наводять: «звучить – не звучить», «неможливо утворити жіночу назву через збіг приголосних», «виражає применшувальні смисли», – відсувають на другий план той факт, що Україна уже більше двадцяти років живе без належного гендерного регулювання і мови, і суспільного життя загалом. Адже доцільне, чи то пак безпечне, мовне планування мало б сьогодні повернути українську мову назад у центральноєвропейське русло, зокрема, завдяки частішому вживанню фемінітивів.

Література:

1. Брус М. Фемінітиви української мови в переплетенні давніх і сучасних тенденцій: Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua>
2. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: навч. посібник. – 2-ге вид., стереотип. / ОГ. Пономарів. – К.: Либідь, 2001. – 240 с.

Хмелюк Н. О.,
стажист-дослідник кафедри іноземних мов
та професійної комунікації ТНЕУ

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ЕНАНТІОСЕМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Сьогодні німецька мова є однією з найпопулярніших та найперспективніших іноземних мов в Україні. Вона входить у рейтинг 10-ти найпоширеніших мов світу, а також до складу мов Європейського Союзу, і є другою, після англійської, щодо використання у Європі. Більше 100 млн. чоловік розмовляють нею.

Двосторонні економічні відносини між Україною та Німеччиною сьогодні активно розвиваються. Німеччина є важливим торговельним партнером України та найбільшим іноземним інвестором. Саме тому вивчення німецької мови є актуальним для майбутніх українських економістів, студентів, абітурієнтів, сьогоднішніх одинадцятикласників, десятикласників.

Особливої ретельності потребує німецька мова в підготовці до ЗНО, і з тієї причини, що вона є не лише популярною, але й досить складною. За даними УЦОЯО, у 2016 році на ЗНО з німецької мови було зареєстровано 2582 осіб, з яких – 469 абітурієнтів не впоралось із завданням. Це становить 18,16% від загальної кількості зареєстрованих.

Відомо, що тест зовнішнього незалежного оцінювання з німецької мови у 2017 році складається із завдань чотирьох форм: на встановлення відповідності, з вибором однієї правильної відповіді, на заповнення пропусків у тексті і завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю [2].

Виконання всіх вищезгаданих завдань вимагає від абітурієнтів не лише ґрунтовних знань з мови, але й навичок роботи з текстом із пропусками, різноманітною лексикою, що вимагає мовної здогадки, написання офіційних та неофіційних листів, творів різної тематики.

Особливої уваги в підготовці до ЗНО, на нашу думку, заслуговує явище енантіосемії. Під поняттям *енантіосемії* ми розуміємо поляризацію значень всередині слова, тобто здатність слів поєднувати у своїй семантичній структурі протилежні значення. Німецьке слово «Enantiosemie» походить з грецьк. «en» – «в» + «antios» – «протилежний» + «sēma» – «знак». Першим лінгвістом, що вивчав енантіосемію є німецький мовознавець Карл Абеля, який у роботі «Über